

Відгук

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України Кузьмінського Анатолія Івановича на дисертацію Шевченко Катерини Валеріївни «Підготовка бакалаврів освіти у педагогічних університетах КНР», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

У ході підготовки до опонування нами було опрацьовано дисертацію, автореферат, головні праці дисертантки. Виявлені результати викладені у наступних положеннях.

Освіта є одним із основоположних чинників сталого людського розвитку. Якість і швидкість цивілізаційних процесів, стан економіки, рівень соціального благополуччя, культура, моральність значною мірою залежать від стану освіченості суспільства.

Намагання України побудувати відкрите, демократичне, громадянське, самоорганізоване суспільство та інтегруватися в європейське співтовариство, стрімкі зміни в техніці, технологіях, суспільно-соціальной сфері вимагають відповідних системних змін у галузі освіти. Вітчизняна освітня система потребує модернізації й істотних реформ. Реалізувати це важливе завдання можливо лише за наявності висококваліфікованих педагогічних кадрів, підготовлених з урахуванням кращого світового досвіду. Традиційно при розв'язанні цієї проблеми дослідники звертаються до практики підготовки педагогів у розвинених країнах Європи, США, Канади, рідше – Японії. К. В. Шевченко вирішила дослідити стан підготовки бакалаврів освіти в Китайській Народній Республіці, оскільки ця країна в останні десятиріччя демонструє динамічний розвиток економіки, яка посідає друге місце в світі. І одним із головних чинників цього прогресу є успішна підготовка фахівців для освітньої справи, що, своєю чергою, сприяє перетворенню освіти на ключовий важіль економічного зростання. Дослідниця поставила мету вивчити китайський досвід професійної підготовки бакалаврів освіти у вищих навчальних закладах педагогічного профілю і виявити можливості використання його продуктивних ідей в освітній системі України.

Одже, актуальність і доцільність дослідження проблеми підготовки бакалаврів освіти у педагогічних університетах КНР не викликає сумнівів.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, відповідних висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі чітко і з достатньою повнотою визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, обґрунтовано вибір теоретичної й методологічної основи,

розкрито концептуальну ідею, окреслено комплекс застосованих методів дослідження.

У першому розділі **«Підготовка майбутніх учителів як проблема порівняльної педагогіки»** проаналізовано стан дослідженості проблеми професійної підготовки бакалаврів освіти у наукових джерелах, з'ясовано концептуальні засади підготовки майбутніх педагогів, висвітлені у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема китайських. Здійснений здобувачкою аналіз засвідчив, що найбільш впливовими концепціями, які детермінують розвиток педагогічної освіти в КНР, удосконалення підготовки майбутніх учителів, є конструктивістська теорія, «концепція менеджменту щастя» і концепція мультикультурної освіти. Ці три дискурси чітко і детально викладені в розділі.

Проаналізовано основні нормативно-правові документи та законодавчі засади удосконалення професійної підготовки вчителів у Китаї. Розглянуто генезу й реалізацію проблеми професійного розвитку педагогів у КНР в системі неперервної освіти, а також здійснено періодизацію розвитку вищої педагогічної освіти в Китаї.

Показано, що освітні реформи в КНР спрямовані на підготовку сучасного вчителя, конкурентноспроможного як у вітчизняному, так і в світовому освітньому просторі. Значна увага приділяється виробленню у майбутнього вчителя уміння створювати таке освітнє середовище, яке сприяє активній участі учнів у навчальному процесі, розвитку в них уміння застосовувати отримані знання у практичній діяльності і повною мірою реалізовувати власний потенціал.

Дослідниця підставно стверджує й переконливо доводить, що уряд КНР постійно приділяє увагу удосконаленню системи неперервної педагогічної освіти, підготовці й післядипломній освіті вчителів, умовам їхньої праці і кар'єрному зростанню. Це сприяє мобільності і конкурентноспроможності китайських педагогів як у країні, так і в світі.

У другому розділі **«Організаційно-педагогічні умови підготовки бакалаврів освіти в університетах КНР»** дана характеристика основних принципів організації освітнього процесу в університетах педагогічного профілю Китаю, висвітлено особливості добору і структурування змісту теоретичної й практичної підготовки бакалаврів освіти. Розкрито мету, завдання і структуру вищої педагогічної освіти в КНР. Аналіз цих складових засвідчив, що організація освітньої справи в Китаї відповідає світовим стандартам. Підготовка китайського вчителя передбачає його моральний, інтелектуальний і фізичний розвиток, виховання в дусі патріотизму та розвитку позитивної самосвідомості.

Дисертантка детально розглядає форми навчання в КНР, зміст, методи й засоби організації навчання майбутніх бакалаврів освіти. В розділі описано

традиційні й інноваційні форми навчання студентів, відзначається високий рівень технічного оснащення китайських педагогічних університетів.

Аналіз нормативно-правової бази вищих навчальних закладів педагогічного профілю КНР, освітніх стандартів уможливив визначення необхідних компетентностей бакалавра освіти для здійснення педагогічної діяльності.

Авторці, на наш погляд, удалося з'ясувати, що професійна підготовка бакалаврів освіти в Китаї базується на застосуванні комплексу методологічних підходів, а саме: системного, контекстного, діяльнісного, культурологічного, рефлексивного.

У ході аналізу програмно-методичного забезпечення навчального процесу у педагогічних ВНЗ КНР дисертантка виявила особливості змісту навчальних програм. Головні з них – актуальність, неперервність, відкритість. Форми контролю оцінювання й обліку знань ідентичні українським.

Розглядаючи організацію педагогічної практики, здобувачка відзначає особливу увагу цій складовій професійної підготовки бакалаврів освіти, акцентує увагу на тому, що китайські студенти педагогічних ВНЗ обов'язково проходять практику з класного керівництва, що є особливо позитивним, оскільки дає можливість майбутнім учителям пізнати реальні умови роботи класного керівника, набути досвід методичної, комунікативної та організаційної діяльності у сфері ведення документації, спілкування з учнями та їхніми батьками, проведення різних виховних заходів.

У третьому розділі **«Можливості використання конструктивних ідей китайського досвіду у системі вищої педагогічної освіти в Україні»** висвітлено особливості підготовки майбутніх бакалаврів освіти у вищих навчальних закладах Китаю і бакалаврів дошкільної й початкової освіти в Україні у порівняльному дискурсі. Спільне і відмінне в системах педагогічної освіти Китаю й України здійснено за такими критеріями: нормативно-правовим, соціальним, цільовим, організаційним, змістовим, технологічним.

У розділі розглянуто зміни в підготовці педагогів в Україні у зв'язку з приєднанням до Болонського процесу, а також з прийняттям законів про вищу освіту у 2004 та 2014 роках. Показано переваги державного й суспільного ставлення до статусу педагога в Китаї. Розкрито динаміку змін у поліпшенні стану педагогічної освіти в Україні, а також у ставленні до педагога держави і громадськості.

Авторка відзначає, що однією з переваг китайської системи управління вищими навчальними закладами є їх широка автономія і можливість фінансування з різних джерел. У складі кожного педагогічного університету

є декілька загальноосвітніх шкіл і дитячих дошкільних закладів, які є майданчиками для практичної реалізації набутих студентами знань, умінь і навичок.

Схарактеризована різниця у змісті освіти, плануванні й організації освітнього процесу, навчальних планах вищих навчальних закладів педагогічного профілю в Китаї й Україні, а також основні проблеми в організації педагогічної практики студентів в українських ВНЗ. Розглянуто стан навчально-методичного забезпечення освітнього процесу у відповідних закладах України й Китаю.

У розділі подана узагальнена характеристика особливостей у підготовці бакалаврів освіти в Китаї і бакалаврів дошкільної й початкової освіти в Україні, систематизовано основні напрями здійснення освітніх реформ у КНР, впровадження яких в Україні, на думку дослідниці, сприятиме удосконаленню системи підготовки висококваліфікованих педагогів.

Окреме і важливе місце в третьому розділі дисертації відведено розробленню рекомендацій з використання продуктивних ідей китайського досвіду у підготовці бакалаврів освіти в напрямках автономізації управління системою педагогічної освіти, диверсифікації фінансування навчально-виховного процесу, законодавчого забезпечення, організації педагогічної практики, впровадження системи цензу педагога.

Здійснений порівняльний аналіз дозволив дисертантці обґрунтувати положення, запровадження яких в Україні сприятиме удосконаленню педагогічної освіти на стратегічному, змістовому, організаційному рівнях.

Одержані дослідницею результати достатньо переконливо представлені у висновках до розділів і в загальних висновках, які є чіткими, завершеними, вагомими і адекватними найважливішим положенням рецензованої дисертації, досягненню визначеної мети.

Не викликають заперечень наукова новизна, теоретичне і практичне значення дослідження. К. В. Шевченко вперше в українській науці дослідила особливості професійної підготовки китайських бакалаврів освіти у вищих навчальних закладах освіти педагогічного профілю, здійснила порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки бакалаврів освіти в КНР і бакалаврів початкової і дошкільної освіти в Україні, показала можливості творчої реалізації продуктивних ідей китайського досвіду в системі вищої педагогічної освіти України.

Щодо практичного значення результатів дослідження, то цінність його полягає в тому, що у розроблених авторкою методичних рекомендаціях «Професійна підготовка вчителів в університетах КНР» обґрунтовано й

указано шляхи використання кращих надбань китайського досвіду у модернізації й реформуванні професійної підготовки вчителів в Україні.

Структура дисертації відповідає логіці наукового дослідження, послідовно розкриває реалізацію основних завдань наукового пошуку дослідницею.

Важливий і об'ємний матеріал дисертантка подає на 108 сторінках додатків. Переважна частина його присвячена нормативно-правовим актам з питань освіти КНР, а також навчально-методичним документам, за якими здійснюється підготовка бакалаврів освіти. Матеріал додатків ілюструє, підсилює й доповнює положення, викладені в тексті дисертації.

Прикінцеві положення дисертації свідчать, що як об'єкт дослідження – робота завершена, а як проблема – буде продовжена.

Оцінюючи загалом позитивно дисертацію К. В. Шевченко, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження і побажання.

1. При розгляді аналізу нормативно-правових, законодавчих джерел доцільно було б конкретно вказувати країни, в яких є чинними ці документи (с. 35 дисертації).
2. В окремих місцях тексту дисертації невідповідно вживаються терміни «учитель» і «студенти». Якщо «вчитель», то «учні», а якщо «студенти», то «викладач» (с. 44, 45, 75, 107, 131 дисертації).
3. Не всі згадувані в тексті дисертації аббревіатури подані в переліку умовних скорочень [НВАК (с. 57), ВНЗП (с. 84)] .
4. В окремих місцях текст дисертації переобтяжений деталями, подробицями, які не мають прямої дотичності до розкриття теми, заявленої в назві розділу чи підрозділу (с. 111, 112). Цей матеріал без шкоди для змісту дисертації можна було б подати в додатках.
5. Невиправдано багато місця в тексті дисертації відведено опису навчальної лекції в китайських закладах освіти педагогічного профілю (с. 128 – 134). Сумнівною видається методична порада використовувати в процесі викладу лекційного матеріалу «різні життєві історії і цікаві анекдоти» (с. 132).
6. У підрозділі 2.3 варто було б більше уваги приділити опису стандартів при дослідженні програмно-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів освіти в педагогічних університетах КНР (с. 137 – 146).
7. Видається дещо некоректним твердження у пункті 1 Висновків: «Проблема підготовки бакалаврів освіти у педагогічних університетах КНР становить значний інтерес для українських педагогів, проте вона не була предметом порівняльно-педагогічного аналізу» (с. 205). Але ж у третьому розділі дисертації на 28 сторінках розглядаються особливості підготовки майбутніх бакалаврів освіти у вищих педагогічних закладах Китаю й України,

а пункт 5 Висновків починається виразом: «Здійснений порівняльно-педагогічний аналіз за обґрунтованими критеріями (нормативно-правовим, соціальним, цільовим, змістовим, технологічним) дозволив виявити подібне та відмінне у підготовці бакалаврів освіти в Україні та КНР» (с. 207).

8. У тексті дисертації мають місце окремі повтори матеріалу (с. 121 – 122 і с. 137); (с. 149 і 158).
9. У тексті дисертації мають місце окремі огріхи редакційного характеру, описки, стилістичні й граматичні неточності. Не вважаємо за потрібне їх коментувати, оскільки завдання опонента полягає у ґрунтовному аналізі наукової суті проблеми дослідження.

Вищезначені зауваження не є принциповими, стосуються в основному оформлення роботи і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Вірогідність одержаних дисертанткою результатів не викликає сумніву, оскільки вони адекватно відображають сутність завдань дослідження і досягнуті шляхом системного використання комплексу взаємозв'язаних дослідницьких методів, а також ґрунтовного опрацювання джерельної бази (312 джерел, з них 160 зарубіжних).

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювались на міжнародних, всеукраїнських і міжвузівських науково-практичних конференціях, семінарах.

Наукові положення, висновки й рекомендації, подані в дисертації, достатньо повно висвітлені в опублікованих працях. Аналіз публікацій, які розкривають науковий зміст дисертації, свідчить, що всі вони носять конкретний і цілісний характер, містять чітку аргументацію і точне формулювання результатів дослідження.

Поняттєво-категоріальний апарат дисертації збалансований.

Автореферат дисертації повністю відповідає змісту й структурі дисертації, висвітлює основоположні ідеї й здобутки дослідниці.

Висновок. Дисертація Шевченко Катерини Валеріївни «Підготовка бакалаврів освіти у педагогічних університетах КНР» є самостійним, актуальним і достовірним дослідженням, в якому на належному науково-теоретичному рівні розв'язано проблему підготовки бакалаврів освіти у вищих навчальних закладах педагогічного профілю КНР і використання продуктивних ідей китайського досвіду в системі вищої педагогічної освіти в Україні.

За актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, вірогідністю результатів, змістом і оформленням робота повністю відповідає вимогам ДАК МОН України до кандидатських дисертацій, «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого

наукового співробітника», паспортні спеціальності 13.00.04, а її авторка Шевченко Катерина Валеріївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент доктор педагогічних наук,
професор, член-кореспондент НАПН України,
професор кафедри педагогіки вищої школи
і освітнього менеджменту Черкаського
національного університету імені Богдана
Хмельницького

А.І. Кузьмінський

Підпис Кузьмінського А.І. засвідчую.

Перший проректор Черкаського
національного університету імені
Богдана Хмельницького

В. М. Мойсієнко